

Reserapport

Bakgrund och syfte med studiebesöket på IHLIA

Vi arbetar som bibliotekarier på Kulturhuset Kåken i Göteborg, vilket sedan 2015 är en HBTQ-certifierad verksamhet. Certifieringen innebar att all personal genomförde en utbildning från RFSL, att vi skapade riktlinjer för verksamheten och startade en arbetsgrupp för HBTQ-frågor. Kulturhuset har en regnbågshylla centralt placerad i biblioteket, ett regnbågshäfte där vi samlar all media med HBTQ-perspektiv samt en arbetsgrupp där vi, tillsammans med vår enhetschef och en programproducent, har möten där vi månadsvis diskuterar, vidareutbildar oss, planerar program, samt jobbar för att utvidga vårt nätverk och våra arbetsmetoder. Vi har även en stående punkt på våra APT med HBTQ-tema.

Vår studieresa gick till Holland, då vi var intresserade av att besöka IHLIA, International Homo/Lesbian Information Center and Archive, beläget på Amsterdams Stadsbibliotek. IHLIA är ett arkiv som samlar in information om HBTQ-personers historia, vardagsliv och kultur. På plats skulle vi få ta del av deras samlingar som är Europas största.

Syftet med resan var att skapa ett nytt samarbete i en internationell kontext och få inspiration och nya uppslag till hur vi kan vidareutveckla vårt dagliga arbete i HBTQ-gruppen.

Vi kom i kontakt med Lonneke van den Hoonard, direktör på IHLA, som bjöd in oss och vi anlände i slutet av september 2017. Väl på plats träffade vi Jack van der Wel som är chef över arkivet och Thea Sibbel som är informationsspecialist med forskningsinriktning. Jack van der Wel är en av dem som påbörjade arbetet med IHLIA för nära 40 år sedan.

Vårt samtal med Jack van der Wel och Thea Sibbel berör tre olika områden: IHLIA:s samling, hur de arbetar med marknadsföring och relationen till samhället.

IHLIA och samlingen

För att synliggöra sitt arkiv har IHLIA använt en viss del till beskådan i Stadsbibliotekets publika lokaler. På våning tre i biblioteket har IHLIA den del av sitt arkiv som inte är magasinerat. Här finns ett par hyllor med utvalda titlar och en informationsdisk med sökdatorer för att kunna botanisera i den digitala delen av samlingen, samt informationsfoldrar och roll ups med IHLIA:s logga och informationstext. Här finns också en pågående utställning med material från arkivet.

Arkivets samling består av olika sorters material med HBTQ-koppling: böcker, artiklar, utklipp, videor, musik, foton och affischer. Den största utmaningen med samlingen är att hålla den i ett bra skick.

Tanken är att den ska vara levande, användas och vara tillgänglig för den som är intresserad.

För att synliggöra sitt arbete har IHLIA samarbeten med universitet och högskolor. Detta är Theas specifika arbetsområde. De vittnar om att universitetens forskningsområden har skiftat från att vara HBTQ-inriktade till att handla allt mer om genus. Detta har medfört att kontakten med universiteten därför inte är så tät som den var tidigare, då det allmänna intresset för HBTQ är inte lika stort som det har varit. Thea och Jack upplever att det går i vågor och att HBTQ-frågor är allt mer vanligt förekommande i media och att just nu är transpersoner mer i fokus än tidigare.

Målet är att arkivet, all dess information och historia ska studeras och forskas på. Därför lägger Thea ner mycket jobb för att samlingen ska kunna användas i undervisning och forskning. Men IHLIA är inte ett forskningsinstitut utan ett institut som möjliggör forskning. Den som vill använda materialet måste göra det på plats. För att göra det lättare att använda samlingen digitaliseras allt och tillgängliggörs i databaser, på nätet och i IHLIA:s egna katalog.

Problemet med att digitalisera handlar om copyrightfrågor, för även om allt digitaliseras är det bara materialet som är äldre än sjuttio år som finns åtkomligt på nätet. Den som vill ta del av senare material måste vända sig till IHLIA:s informationsdisk.

Till största delen består arkivet av donationer. Mycket av donationerna kommer från HBTQ-organisationer som skänker hela sina arkiv. Ett exempel på en sådan organisation är *International Lesbian Gay Association*. Även privatpersoner är flitiga donatorer. IHLIA tar emot nästan allt de erbjuds, även små notiser och utklipp. Tidigare fick de mycket nytt material gratis, men det har förändrats. Att köpa allt nytt blir för dyrt.

Allt fler böcker med HBTQ-tema släpps och även fast det är väldigt tidskrävande är Jack och Thea noga med att hålla uppsikt över allt material som kommer. "En arkivaries mardröm", skämtar Thea. För även om arbetet med omvärldsbevakning blir allt tuffare, är det ändå en positiv utveckling att det utkommer mycket material. Detta eftersom det synliggör HBTQ-frågor och förhoppningsvis bidrar till det ökade medieintresset. Det som inte kan köpas in listar IHLIA via sin databas och hänvisar till det bibliotek där materialet kan hittas.

Anledningen till att arbetet med arkivet startade 1978 var att Jack upplevde att så mycket information var gömd. Det fanns massor av böcker och artiklar med HBTQ-tema på biblioteket och universiteten som ingen kunde hitta och det ville Jack ändra på. Att mycket HBTQ-material fortfarande är dolt är anledningen till att arkivet finns kvar idag.

I Stadsbibliotekets magasin återfinns själva arkivet. Samlingen är till för lärare, forskare, studenter, skolelever, journalister och enskilda individer. Man får kopiera och använda sig av materialet men det är inte till utlån. Här finns bilderböcker, fackböcker och skönlitteratur i olika former. Till exempel hade IHLIA under våren 2016 en utställning med lesbisk Pulp-litteratur. I mappar finns tidningsurklipp som på något sätt tar upp HBTQ-frågan oavsett ideologisk hemvist. Jack poängterar att de är neutrala i sitt insamlande och att allt samlas in, "även från våra fiender". Utöver detta finns även VHS, DVD, LP-skivor, med mera.

Det är lätt att förlora sig i den stora samlingen. Här finns mängder av gamla tidskrifter från åttiotalet, och speciellt artiklar, notiser och tidningsurklipp angående AIDS-frågan.

Mycket jobb kvarstår, säger Jack och Thea. Alla dessa uråldriga medier som måste digitaliseras. Vi observerar att det är övervägande manligt material och att kvinnorna saknas. Det stämmer, bekräftar Thea. Bristen på kvinnor är märkbar och det kan bli problematiskt vid forskning.

The Pink Cabinet

I Holland har biblioteksböcker med HBTQ-tema ingen egen beskrivning i katalogen. Detta organiseras på en nationell nivå, berättar Jack. Det finns heller inga ämnesord som visar att boken eller materialet har ett HBTQ-tema, därför är det svårt att hitta för den som söker.

IHLIA har ett pågående samarbete med Amsterdams Stadsbibliotek, som de kallar *The Pink Cabinet*. Det är en rosa hylla fylld med HBTQ-material som finns till utlån i biblioteket. Jack trycker på att HBTQ-böcker måste synliggöras, eftersom de fortfarande är dolda i hyllorna.

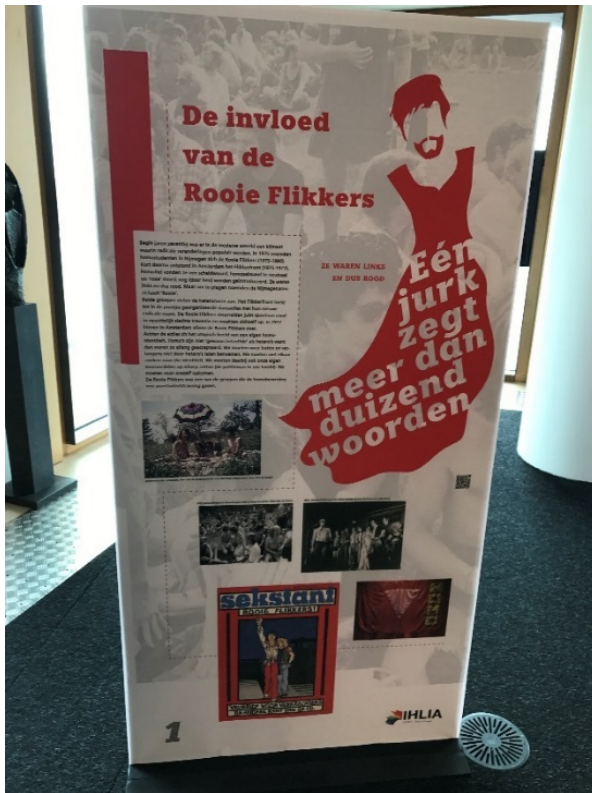
IHLIA och marknadsföring

Från början var IHLIA en del av universitetet, men sedan flyttade de till ett industriområde i utkanten av Amsterdam, vilket gjorde att ingen besökte dem eller kände till att de fanns. Det var först när de fick möjligheten att förlägga sin verksamhet i Stadsbiblioteket som de började bygga sitt nätverk. Det var tio år sedan. Idag har IHLIA alla möjliga projekt, uppläsningar, debatter och föreläsningar - mestadels i samarbete med andra som också vill nå ut med sitt arbete inom HBTQ.

Kontakten med organisationer, institutioner, museer, universitet, bibliotek och arkiv är mycket betydelsefull. Men hur når de ut till omvärlden? Varken Thea eller Jack är särskilt insatta i sociala medier. De känner sig ovana vid kanaler som Facebook och Instagram, även om de förstår att det är ett viktigt verktyg för den nya generationen idag. Deras önskan är att bli välkända och synliga, även internationellt. Planen är att anställa en person som ska sköta deras PR, då det i dagsläget saknas någon som har fokus på just sociala medier. Inom de närmaste fem åren kommer det med andra ord ske en satsning på marknadsföring och kommunikation.

Däremot arbetar de nätverkande på plats genom olika event. När det gäller marknadsföring är Jacks främsta råd att använda sig av utställningar, även om de är små. Det var så vi började, instämmer Thea. Det bästa är att jobba med utställningar på plats, så att det drar folk. Att ha olika happenings och samarbeta med konstnärer som ett sätt att synliggöra varandra. Folk går på utställningen och får också se arkivet, vilket gör att vi får donationer och marknadsför vår organisation. Att visa vad som annars finns dolt och att detta kan plockas fram, användas och synliggöras, säger Jack.

Ett exempel är den senaste utställningen *One dress says more than a thousand words*. Temat är homosexualitetens historia och synen på denna, i samband med aktivistgruppen Rooie Flickers - en grupp gayaktivister som uppstod 1975 i staden

Nijmegen. I anslutning till utställningen hölls en föreläsning av en de forna medlemmarna och 300 besökare kom till öppningskvällen.

I utställningen får besökaren ta del av historien om Rooie Flickers, Rooie/Röda eftersom de politiskt stod till vänster men med åsikten att vänstern också måste förändras, och Flickers/bögar eftersom de fått nog av att anpassa sig efter heterosexuella. De ville ta saken i egna händer genom att agera själva. Som symbol använde de den rosa triangeln, nazisternas stigma för homosexuella.

Aktivistgruppen började med protester mot homofoba psykiatriker samt att uppmärksamma de homosexuella som dödats under andra världskriget. De ville också peka på att förtrycket av

homosexuella inte tog slut i maj 1945. Då detta var förbjudet greps de av polisen. Vidare protesterade de mot de heteronormativa äktenskapslagarna och deltog i pro-abortdemonstrationer. De var även med och skapade ämnet Homostudies vid Amsterdams universitet.

År 1980 upplöstes Rooie Flickers i samband med en stor festival. Man frångick då fokus på homosexualitet och antog ett HBTQ-perspektiv. Organisationen som sådan försvann, men de före detta medlemmarna fortsatte arbeta med både filmfestival och bokhandel.

IHLIA: s nätverk

Thea lyfter fram kontakten med andra bibliotekarier, särskilt bibliotekarierna på universitet. Genom den här kontakten får hon hjälp att synliggöra IHLIA, sprida information om utställningar och annat som IHLIA organiserar. På universitetsbibliotekets hemsida finns också en förteckning över ämnesdatabaser, så att studenter, om de är intresserade av HBTQ, kan söka information över hela världen. Här finns även IHLIA tillgängligt som arkiv. Det kanske är ett litet steg, men man måste börja smått med de här sakerna, säger Thea. Hon arbetar också med en sida där hon samlar all sorts information från hela världen som har med HBTQ, vetenskap och forskning att göra. På den här sidan kan man finna en förteckning över alla som arbetar inom universitetet och folk som är involverade i HBTQ-forskning. Här finns också möjlighet för personer att publicera sina rapporter i digital form.

Just detta med nätverk är avgörande. Ett viktigt event är Archives, Libraries, Museums and Special Collections (ALMS) vilket är en stor global konferens som anordnas vartannat år för alla som arbetar med arkiv på en internationell nivå. Konferensen möjliggör möten med andra för att utbyta idéer och tankar kring varandras verksamhet. För fem år sen var konferensen i Holland, och då var det IHLIA som organiserade det. Det blev en stor succé, som personalen fortfarande pratar om idag.

När det kommer till omvärlden så blir folk som inte känner till IHLIA sen innan väldigt överraskade när de får veta allt vi gör och erbjuder, säger Thea. En skillnad är dock hur unga människor ser på HBTQ om man jämför med den äldre generationens synsätt. De yngre har ett mer utpräglat intersektionellt perspektiv där HBTQ bara är en del i en större helhet, säger Thea. Hon är osäker på om det kommer att fortsätta vara så. Kanske kommer medvetenheten kring HBTQ-perspektivet att öka med tiden och göra frågorna mer synliga och självklara.

Övriga projekt inom IHLIA

Queering the collections

Det här är ett projekt som startade på British museum, och som IHLIA inspirerades av. Idéen bygger på ett samarbete med museum för att öka personalens medvetenhet kring samlingar och få upp ögonen för vad som är HBTQ-objekt och hur dessa kan synliggöras inför omvärlden.

Pink originals

Pink Originals skapar en koppling mellan genus, HBTQ och konst genom samarbeten med olika konst- och designskolor. En volontär inom IHLIA arbetar med konststudenter som tagit sig an samlingen och skapat något nytt - genom film, poesi och olika konstuttryck - för att sedan göra det tillgängligt på nätet. IHLIA försöker

hitta andra uttryckssätt än de gamla invanda, men också att få omvärlden att se på arkivet med en ny blick.

Pink Life Histories

Pink Life Histories baseras på intervjuer med den äldre generationen som har en historia att berätta, vare sig det är livsavgörande berättelser eller något vardagligt. Huvudsaken är själva berättandet, att de äger sin historia.

IHLIA och samhället

Samhällsförändringar

Under de 40 år som IHLIA existerat har samhällets syn på HBTQ-personer och deras rättigheter förändrats både till det bättre och sämre, säger Jack och Thea. Jack säger att det kan vara komplicerat med migranter från muslimska länder som kanske inte alltid har en så HBTQ-vänlig syn. Han poängterar att det givetvis inte går att säga så generellt, men att det kan bli problematiskt. Samtidigt finns det en progressiv policy inom regeringen. Bland annat finansieras IHLIA med statliga medel och det är tillåtet med gayäktenskap.

Men den bild som bland annat framträder i Sverige av Holland som ett föregångsland gällande HBTQ-personers rättigheter är inte helt korrekt. Det finns mycket homofobiskt våld i samhället. Dock talas det om det och accepteras inte på samma sätt som förr. Samtidigt påpekar Jack att det fortfarande är så att många holländare reagerar negativt när homosexuella par kysser varandra på stan – att man ger läpparnas bekännelse till jämlikhet men i realiteten domineras av fördomar.

Den viktigaste frågan just nu enligt Thea och Jack är att öka acceptansen och skapa trygghet, i synnerhet inom skolvärlden. Det ideala hade såklart varit om IHLIA inte hade behövts och att det inte hade spelat någon roll vilken sexualitet eller könsidentitet människor har.

Mötesplatser i omvandling

Ett tecken på förändringar i samhället är att många gaybarer försvinner runt om i staden, då unga människor inte säger sig behöva dem längre. Jack tror att det beror på att sociala medier idag är en form av mötesplats. Om det är en bra utveckling eller inte, beror på om du känner att du kan vara dig själv på allmänna platser eller inte, menar Jack. Om du känner att du måste gömma dig, då är det ett problem.

Men på vissa sätt är det fortfarande viktigt med mötesplatser, säger Thea, och pekar på det faktum att Pridefestivalen i Amsterdam och även i Utrecht, är mer synlig än någonsin. Folk vill fortfarande mötas.

Jack håller med, men tycker att Amsterdams Prideparad har blivit väldigt kommersialiserad. Det är ett av de största evenen i staden och handlar mest om heterosexuella som kommer för att titta på "gayfolkets extravaganza", säger han.

Det är svårt att se vad som händer just nu, om det är positivt eller inte. De gamla tiderna var alltid bättre, säger Thea. Men kanske känner man så för att de gamla tiderna, de känner man ju till, funderar hon.

Feedback

Den övervägande delen av all feedback som IHLIA får är positiv. Människor blir glatt överraskade av att IHLIA existerar, hur omfattande och internationellt det insamlade materialet är.

Thea säger att de hela tiden måste jobba för att synliggöra sig själva och arkivets användningsområden. Jack säger att han hört åsikter om att det inte längre är nödvändigt med en separat samling, utan att IHLIA borde vara en del av Stadsbibliotekets stora bestånd. Han håller inte med. Självklart vill de samarbeta med bibliotek och institutioner men inte uppgå i dem. Å andra sidan har Jack även fått höra att IHLIA borde avskärma sig från de stora institutionerna för att inte förlora sin HBTQ-identitet. Jack motsätter sig även den ståndpunkten och understryker att det är essentiellt att ha ett samarbete med folkbiblioteken, samt avdelningen för samhällshistoria på universitetet.

Avslutande reflektioner

Jack och Theas främsta råd till andra som arbetar med HBTQ-frågor är att organisera event med besökarna och att försöka väcka intresse för vad som händer inom HBTQ-området. Samt att organisera event för barn, använda sig av barnböcker inom ämnet och att organisera läsningar. När det kommer till målgruppen ungdomar kan det vara lite mer komplicerat, vilket Thea tror har att göra med åldern och att unga är upptagna med så mycket annat. Ungdomar är dock inte IHLIA:s specifika målgrupp och det är heller inte deras uppdrag att besöka skolor eller liknande, då det är de holländska RFSL som gör det. Men de lyfter fram att det är viktigt att ha en god kontakt till den lokala RFSL-organisationen. Det slutliga och viktigaste rådet de har att ge är att inte isolera sig från andra organisationer.

Slutligen vill Thea understryka hur privilegierad hon känner sig genom att få möjlighet att arbeta inom IHLIA. Att det är ett väldigt speciellt arkiv där de som personal får mycket positiv feedback från omvärlden. Många blir förvånade att IHLIA

finns. Så skulle det ju egentligen inte behöva vara, säger hon. Jack, som ju var med ända från start, instämmer. "Det har blivit mitt liv", säger han. Thea skrattar och tillägger: "Jack ÅR arkivet".

Vi tar med oss dessa tankar till vårt eget Pink Cabinet, vår HBTQ-hylla som står i biblioteket, pyntad med regnbågsflaggor och väl synlig för våra besökare. Vi har haft mycket diskussioner i arbetsgruppen angående för och emot en specifik hylla för HBTQ-material. När den var ny fick vi också en del kritik från våra besökare för att vi har valt att särskilja och lyfta fram regnbågslitteratur. Men att höra Jack och Theas självklara argument för att en hylla med HBTQ-material inte bara är viktig, utan faktiskt behövs för att synliggöra något som länge varit dolt, bekräftar vårt eget arbete. Den gör skillnad. Vi tar med oss tankar kring vidare samarbeten och vikten av att etablera ett nätverk. Att organisera oss och skapa kontaktytor. Att lyfta fram oss och andra genom att jobba tillsammans. Att vi bara är i början av ett långt och betydelsefullt arbete. Hur kan vi komma vidare? Hur kan vi bredda vårt och besökarnas perspektiv?

Avslutningsvis vill vi tacka Svensk Biblioteksforening och Vision för resestipendiet och möjligheten att genomföra denna inspirerande och berikande resa.

Liv Bergmark, Kristian Schultz och Sofia Åberg

Örgryte-Härlanda bibliotek, Kulturhuset Kåken, 2017